

LANDSKABET I SYDDJURS

Ingen kan være i tvivl om, at vi i Syddjurs råder over noget af det flotteste landskab i dette land. Vi kan endda tale om et rigtigt ”nationalt” landskab, der ”står med brede bøge, nær salten østerstrand etc”. Men ved siden af de klassiske landskaber med bøgetræer og kyster, har vi også det helt unikke Mols-landskab, der er så specielt, at det er blevet udnævnt til at være nationalpark. Det vil sige, at det er et landskab af national interesse, der skal bevares for vore efterkommere, og formidles til den danske befolkning.

Ikke overraskende er det istiden, der har formet landskabet. Men hvordan er det lige, det er gået til? Det vil jeg give et bud på i det efterfølgende, et bud, der ikke er mit eget amatørbud, men bygger på bogen ”Djurslands Geologi” af Schack Pedersen og Strand Petersen, GEUS 2000, og en artikel af Michael Houmark-Nielsen i Geologisk Tidsskrift fra december 2010, der beskriver ”Istidslandskabet omkring Nationalpark Mols Bjerger”.

Man kan blive helt forpustet af at tænke på de mange klimaforandringer, der har væltet ind over vores land, og ikke mindst Syddjurs, gennem de sidste 20.000 år siden. Sådan her lyder buddet på, hvordan vores pragtfulde Syddjurs-natur er opstået:

Det østjyske isfremstød

For 20.000 år siden var Danmark undtagen Vestjylland isdækket, og isen afsatte materialer, bl.a. sten, fra Norge og Sverige, også på Djursland.

Men netop på dette tidspunkt begyndte afsmeltningen af isen. Iskappen trak sig tilbage over Østjylland og Djursland – i perioder hurtigt, i andre langsomt. Ind imellem skete nye fremstød, større og mindre.

For 18.000 år siden var hele Danmark isfrit, men netop på det tidspunkt begyndte et nyt større fremstød, med udgangspunkt i det baltiske område. Det nye fremstød gik gennem Østersøen og bælteerne og bevægede sig derefter frem i Østjylland og på Djursland. Det kaldes almindeligt Det Østjyske Isfremstød.

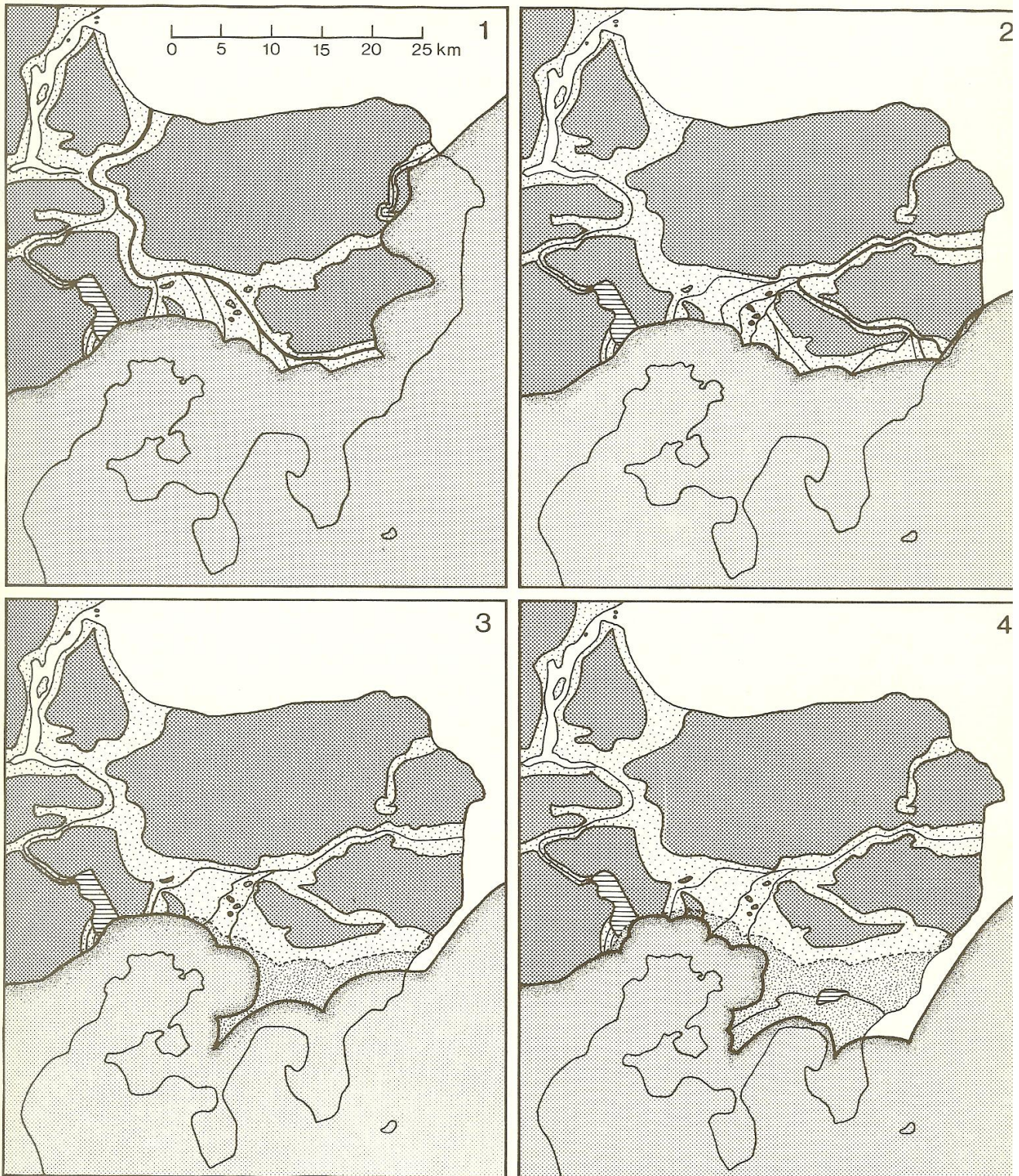
På Djursland strakte isen sig frem i to store gletsjertunger. Den ene tunge dannede Kalø Vig, den anden Ebeltoft Vig. Isen skubbede store mængder materiale, bl.a. store sten fra Ålandsøerne, foran sig. Hvor den standsede, opstod store bakker som Røndebakkerne foran Kalø Vig-gletsjeren og Handrup Bakker m.fl. foran Ebeltoft Vig-gletsjeren. Fremstødet standsede altså her i det sydlige Djursland og dannede her Djurslands-delen af det, geologerne kalder ”den østjyske israndslinje”. Den blev første gang beskrevet af Poul Harder i 1908, og hans teori om landskabsdannelsen i Østjylland har stort set holdt vand siden. I sig selv imponerende.

Da isen forlod området, smeltede al isen ikke ganske pludseligt. Men den aktive fremdrift standsede, og landskabet på Syd-Djursland blev et landskab af isklumper, nogle af dem kæmpestore, såkaldt dødis. Efterhånden som dødisen smeltede, fyldtes lavninger og huller ud af smeltevand, og vore smukke søer dannedes: Stubbe sø, Langesø, Øjesø, Lillesø, Korup sø (nu udtørret). Endelig for 11.500 år siden var hele Danmark igen isfrit.

Nord for den østjyske isrand

Og hvad så med landskabet nord for den østjyske israndslinje? Ja, det var jo urørt af isen i denne omgang. Det forblev dog ikke urørt af smeltevandsmasserne sydfra. Den kæmpemæssige smeltevandssø Kolindsund dannedes. Men landskabet mod nord forblev mere ”roligt” og fladt end det storbakkede, næsten dramatiske landskab, isen efterlod på Syd-Djursland.

Pudsigt nok følger den politiske skillelinje mellem Norddjurs og Syddjurs kommuner stort set de to helt forskellige landskabstyper, som isen skabte på Djursland. Jeg har dog ikke

Stadier af isens afsmeltning og smeltevandsflodernes forløb på Djursland
(Figur 1 og 2 efter Harder 1908)

(fra Århus Amts Fredningsplanudvalg 1978)

hørt nogen argumentere for dannelsen af de to kommuner på Djursland ud fra geologiske betragtninger om de to forskellige landskabstyper.

Vi kan takke "det østjyske isfremstød" for nationalparkens enestående landskab, her udsigten mod Knebel Vig fra Trehøje i Mols Bjerge.

Skrevet af Vilfred Friborg Hansen til Syddjursportalen 2012